

EĞİTİM DÜZEYİ FARKLILIKLARININ SPORA YANSIMASI

IMPACT OF EDUCATION LEVEL DIFFERENCES TO SPORTS

Yrd. Doç. Dr. Murat YÜKSEL

Ordu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

Özet

Bu araştırmanın amacı; eğitim düzeyi ekseninde spor yapma oranının, yapılan ve arzulanan sporların ve spor yapma amaçlarının farklılıklarını belirlemektir.

Araştırma İstanbul'da yapılmıştır. Tesadüfi örnekleme tekniği ile 25'i okul bitirmemiş, 144'ü ilkökul, 103'ü ortaokul, 216'sı lise ve 82'si üniversite mezunu olmak üzere toplamda 570 kişiye uygulanan araştırmada bilgiler araştırmacı tarafından hazırlanan anketle toplanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular çapraz tablolar halinde sunulmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre, ilkökul ve lise mezunlarının daha düzenli spor yaptıkları, üniversite mezunlarının ise en az düzenli spor yapan kesimi oluşturduğu görülmektedir.

Araştırma sonuçlarını yapılan ve arzu edilen sporlar açısından değerlendirdiğimizde ise, yüzme, fitness, tenis, bisiklet, trekking, kayak gibi bireysel sporlar ile voleybol, basketbol ve futbol gibi takım sporlarına eğitim düzeyi yükseldikçe katılımın arttığı; yürüyüş, cimnastik branşlarında ise eğitim düzeyi arttıkça katılımın azaldığı görülmektedir. Binicilik ve badminton branşlarına hemen hemen sadece üniversite mezunlarının katıldığı ortaya çıkan bir diğer sonuçtur.

Bununla birlikte, eğitim düzeyi arttıkça yüzme, yürüyüş, fitness, step-aerobik, futbol, voleybol, basketbol, koşu gibi branşlara duyulan arzunun azaldığı; uzakdoğu sporları, binicilik, kayak, tenis, bisiklet, okçuluk, atıcılık, dağcılık, masa tenisi paraşüt, dalış gibi branşların ise daha çok arzulandığı görülmektedir. Futbol, basketbol ve voleybol gibi daha popüler spor branşları en çok ilkökul, ortaokul ve lise mezunları tarafından arzulanmaktadır.

Spor yapma amaçları açısından araştırma sonuçlarına baktığımızda ise, eğitim düzeyi arttıkça düzgün bir vücuda sahip olma amacıyla spor yapma isteği artarken, yaşlanmayı geciktirme, başarı arzusu, boş zamanları değerlendirme, arkadaş kazanma, grup duygusu yaşama, para kazanma ve itibar kazanma amacıyla spor yapma isteği azalmaktadır. Bununla birlikte fazla kilolarımı verme ve eğlenme amacıyla spor yapma bütün eğitim düzeylerinde birbirine yakın oranlarda önemli olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Eğitim Seviyesi, Spor, Spor Yapma Oranı, Spor Yapma Amaçları

Abstract

This study investigates how the rate of doing sports, the sports that are done, the sports that are desired to be done and the aims of doing sports differ in relation to education level.

The study was carried out in Istanbul. The data were collected through a questionnaire created by the researcher and applied to 570 people by random sampling technique (25 with no academic qualification, 144 primary school graduate, 103 secondary school graduate, 216 high school graduate and 82 university graduate). The results of the research are presented in cross-tabulation.

The results of the study indicate that primary school and high school graduates do sports more regularly while university graduates do sports the least regularly.

From the point of the sports that are done and the ones that are desired to be done, it is observed that individual sports such as swimming, fitness, tennis, cycling, trekking and skiing as well as the team sports such as volleyball, basketball and football tend to increase in line with the increase in the education level. On the contrary, the number of people doing walking and gymnastics as a sportive activity decreases as the education level goes up. The results also show horseback riding and badminton are done almost exclusively by university graduates.

Meanwhile, it is understood that the higher the education level is the lesser people are interested in sports such as swimming, walking, fitness, step-aerobics, football, volleyball, basketball and running, while the higher the education level is the more interested people are in sports such as martial arts, horseback riding, skiing, tennis, cycling, archery, shooting, mountaineering, table tennis, paragliding and diving. The more popular sports such as football, basketball and volleyball are mostly desired by primary school, secondary school and high school graduates.

In terms of the aim of doing sports, the higher the education level the more people desire to have a better body shape while will to do sports for prolonging life, desire for success, making use of spare time, gaining friends, feeling belonging to a group, gaining more money and social status decreases with the increase in the education level. Additionally, it is observed that doing sports for loosing extra weight and having fun is equally important for people from all education levels.

Key Words: Education, Level of Education, Sports, Rate of Doing Sports, Aims of Doing Sports

GİRİŞ

Tarih boyunca farklı şekillerde olsa da bütün toplumlarda görülen, çeşitli ihtiyaçları karşılayan, bir araya geldiklerinde toplumsal yapıyı meydana getiren, sosyolojide "temel kurumlar" dediğimiz kurumlardan bir tanesi de eğitim kurumudur. Diğer bir deyişle, eğitim geçmişten günümüze farklı görünümlemlerle de olsa tüm toplumlarda var olan, yani evrensel olan, toplumsal yapının en önemli kurumlarından biridir.

XIX. Yüzyıl'da özellikle "Sanayi Devrimi"nin yaşandığı Batı dünyasında, Durkheim ve Parsons gibi fonksiyonalistlere göre eğitimin çocukların sosyalleşmelerinde, birçok meslek grubu ve uzman işgücü ihtiyacının karşılanmasında ve bireysel başarıda çok önemli bir unsur olduğu görülmektedir. Ancak, Illuch'in "gizli müfredat", Bernstein'in "dil kodları", Bourdieu'nün "kültürel yeniden üretim" kavramlarıyla eğitim kurumuna yönelik eleştirileri de (Giddens 2008, 732-733,750-759) göz önünde bulundurulmalıdır.

Modern eğitim sistemi, yapı ve işlevleriyle sporun-özellikle kitle sporunun gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Aynı şekilde sporda, insanın farklı yönleriyle gelişmesini sağlayan bu sistemin en önemli unsurlarından biridir (Öztürk 1998, 79). Eğitimin, okul biçiminde örgütlenmesi, işlevselleşmesi, sekülerleşmesi ve cinsiyetsizleşmesi spora olan ilgiyi artıran faktörlerin başında gelmektedir. Ayrıca, eğitimin bireyselleşmeyi arttırması, sosyal hareketliliğe imkan tanınması ile bilgi ve bilinç düzeyini arttırması gibi birtakım faktörler de spora katılımı etkilemektedir.

Eğitim ve spor ilişkisi ile ilgili yapılan birçok araştırmaya ya da yazılan kitaplara baktığımızda, daha çok sporun sosyalleştirici veya spor yoluyla sosyalleşme yönüne vurgu yapılmakta, çocuğun fiziksel, ruhsal ve kişilik gelişiminde beden eğitimi ve sporun eğitim sürecinde önemli bir unsur olduğu görülmektedir (Yetim 2005, 142-151, Erkal Güven ve Ayan 1998, 117-124, Talimciler 2011, 401-402, Tazegül 2014, 537-544). Başka bir ifade ile daha çok eğitimin işlevselleşmesine vurgu yapılmaktadır. Ancak, bu araştırma da eğitimin işlevsel yönünden ziyade, eğitim düzeyinin farklılaşmasının sporda kendini nasıl gösterdiği üzerinde durulacaktır.

Eğitimin özellikle, bireyselleşmeyi arttırması, sosyal hareketliliğe imkan tanınması ile bilgi ve bilinç düzeyini arttırması gibi faktörler konumuzla daha yakından ilgilidir. Eğitimle birlikte bireyselleşmenin artması, kişiler üzerindeki toplumsal baskının azalmasına neden olmaktadır. Bireyselleşme, bireysel tercih ve kararların ön planda olduğu bir duruma işaret etmekte, dolayısıyla sporda bu tercih ve kararlardan nasibini almaktadır. Başka bir ifadeyle, eğitim düzeyi artarsa bireyselleşme artmakta, bu durum da spora katılımı aynı oranda etkilemektedir. Bir diğer önemli unsur, eğitimin sosyal hareketliliği arttırmasıdır. Eğitimle sosyal statüsü değişen bireyler, kol emeği yerine kafa emeği ile çalışmakta, bu da spora katılım fırsatlarını ya da ihtiyacını arttırmaktadır. Diğer taraftan bu değişim, bireylerin yaptıkları ve arzuladıkları sporlarda da kendini göstermektedir. Son olarak eğitim düzeyinin artışıyla doğru orantılı bir şekilde artan bilgi ve bilinç düzeyi de spora duyulan ilgide önemli bir rol oynamaktadır. Eğitim düzeyi arttıkça, insanların bedenlerine daha fazla ilgi gösterdiği, özellikle sağlığın korunmasında sporun önemiyle ilgili bilinç düzeyinin yükseldiği görülmektedir. Ayrıca, eğitim düzeyinin artmasına paralel olarak insanların spordan beklentileri ve spor yapma amaçları da değişmektedir.

Bugün gelişmiş ülkelerde bireylerin edinilen statü yerine kazanılan statüye daha çok sahip oldukları bilinmektedir. Yani bugünün toplumu daha çok meritokratik bir toplumdur. Bu kazanılan statüye ulaşabilmenin en önemli yolu kuşkusuz eğitimidir. Statüsünü eğitimle kazanan bireyler, spor gibi farklı kültürel pratiklere yönelerek hayatlarını daha da renklendirirler. Buna karşın az gelişmiş veya gelişmekte olan toplumlarda, eğitim fırsatlarına ulaşma durumu, her birey için aynı oranda olmadığı için, bireyler farklı yollarla statü kazanma yollarına başvurumaktadırlar. Spor alanında yetenekli olan bireyler için, spor statü kazanma yollarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Sert 2002, 109).

Modern sporun anavatanı olan İngiltere'de sporun İngiliz Amatör Spor İdeali çerçevesinde "spor, spor içindir" anlayışıyla, karşılığında para vb. bir ödül olmadan eğlenme ve müsabaka amacıyla yapıldığı, spor ve oyunun sınıf ve sosyo-ekonomik statü ekseninde ayrıldığı, kriket, kürek, futbol, atletizm, rugby, çim hokeyi, okçuluk gibi sporları üst tabakaya mensup öğrencilerin okullarda oynadığı (Lumpkin 2008, 231-235, Johnes 2005, 13), diğer bir ifadeyle Antik Yunan'da olduğu gibi, modern sporun da ilk zamanlarda eğitim düzeyi yüksek kişilere ve aristokratlara özgü bir faaliyet olduğu (Amman 2000, 110, Guttmann 2004, 17, Tezcan 1991, 193) bilinmektedir. Günümüzde ise sporun, toplumun diğer tabakaları arasında da yaygınlaştığı, dolayısıyla eğitim düzeyi düşük bireylerin de ilgi alanlarına girdiği görülmektedir. Ancak, eğitim düzeyi farklılıkları spora katılımdan spor branşı tercihi kadar, birçok sportif pratik üzerinde farklı şekillerde etkili olmaktadır.

XIX. Yüzyılın sonunda Japonya'da ilk beyzbol oynayan kişilerin, beyzbol kulübüne üye ücretini ödeyebilen ve beyzbol malzemelerini satın alabilen, üniversite öğrencisi veya mezunu erkekler olduğu görülmektedir. Bu bireylerin aynı zamanda varlıklı ailelerin çocukları olduğu da bilinmektedir (Kiku 2006, 36-37).

Toplumda var olan eşitsizlikler- eğitim, sınıf, cinsiyet, ırk gibi- spora katılımında da kendini göstermektedir (Volkwein-Caplan 2009, 15). Sosyal eşitsizlik, şartların ve fırsatların eşitsizliği anlamına gelmektedir (Jarvie 2007, 302). Özellikle gelir, eğitim, meslek ve spora ayrılan zaman farklılıkları ekseninde topluma baktığımızda, bireylerinde birbirinden farklılaşan tercihleri ortaya çıkmaktadır. Diğer bir deyişle, sosyal ayrışmalar ve şartların etkisi spor alanında bireyleri farklı branş tercihinden, farklı amaçlarla spor yapmaya kadar çok farklı şekillerde etkilemektedir.

Sporun okul sistemi içinde yer aldığı ABD gibi ülkelerde sporcuların eğitim düzeylerinin yüksek olduğu görülürken, ülkemizde başta futbol olmak üzere birçok branşta sporcuların eğitim düzeyinin düşük olduğu görülmektedir (Dever 2010, 172). Birçok çocuk ve genç için idol konumunda olan bu sporcuların eğitim düzeyinin düşük olması, çocuk ve gençlerin eğitim yoluyla sosyal hareketlilik kanallarını kullanma isteğini olumsuz olarak etkileyebilir. Spordaki bu yüksek ödüller, gıpta etkisiyle birlikte çocukların spor yoluyla statü kazanma isteğinin artmasına neden olmakla birlikte, eğitimin ikinci planda kalması gibi bir sonucu doğurabilmektedir.

Toplumsal yaşamdaki eğitim düzeyi farklılıkları, toplumsal alanın her aşamasında kendini hissettirirken, spor alanında da farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Eğitim düzeyinin artışına paralel olarak artan bireyselleşme, statü, bilinç ve bilgi düzeyleri spora katılmadan yapılan sporlara ve spor yapma amaçlarına kadar birçok sportif durumda etkisini göstermektedir.

Spor Yapma Oranı

Spora katılım birçok sosyal faktör tarafından etkilenen bir husustur. Bunlar arasında en önemli unsurlardan biri de sosyo-ekonomik statüdür. Başka bir ifadeyle, yüksek sosyo-ekonomik statüye- yüksek eğitim seviyesi, iyi bir meslek ve iyi bir gelir- sahip bireylerin ya da toplumların daha fazla spor yaptığı görülmektedir (Tuyckom and Scheerder 2010, 498). Örneğin, Amerika ve Kanada'da sağlık ve fitness hareketi, meslek, gelir ve eğitim düzeyi yüksek olanların katıldığı bir harekettir. Düşük gelire sahip kol emeğiyle çalışan bireylerin, koşması, bisiklete binmesi ve yüzmesi mümkün değildir (Coakley 1998, 299).

Coakley ve Anita (2005, 73) tarafından % 75'i işçi sınıfına mensup ailelerden gelen 13-20 yaş aralığında 26'sı kadın, 33'ü erkek olmak üzere toplamda 59 genç üzerinde yapılan bir araştırmada, sosyo-ekonomik statüsü, dolayısıyla eğitim düzeyi de düşük olan ailelerin çocuklarının spor katılımının sınırlı bir şekilde gerçekleştiği ortaya çıkmıştır.

Eğitim düzeyi yükseldikçe tenis, rugby ve kayak sporları dışında, sporu canlı veya televizyondan izleme oranının azaldığı (Bourdieu 1984, 218) görülmektedir. Yani, sosyal statü düştükçe bir sporu yapma olasılığı azalırken, seyretme olasılığı artmaktadır. Diğer taraftan sosyal statü yükseldikçe spora katılım artmakta, seyretme olasılığı azalmaktadır (Bourdieu 1997, 168).

Polat, Aycan ve Uçan (2008, 249) tarafından futbol taraftarları üzerinde yapılan bir araştırmada, eğitim düzeyi arttıkça maça gitme sıklığının azaldığı görülmektedir. Diğer bir deyişle, eğitim düzeyi azaldıkça, spora seyirci olarak katılma oranı artmaktadır.

İsveç'te 1156 lise öğrencisi üzerinde yapılan bir araştırmada, fiziksel aktiviteye katılımında sosyal etkinin önemli bir unsur olduğu görülmektedir (Bunke, Apitzsch and Backstrom 2011, 264-266). Diğer bir ifadeyle, aile, eğitim gibi kurumların ve sosyal çevrenin desteklediği gençlerin daha fazla spora katılımı anlamına gelmektedir. İlk-orta ve lise yıllarında, çeşitli faktörlerin etkisiyle spora yönelen gençlerin üniversite yıllarında da spor yapma ihtimali yüksektir. Toplumun eğitim düzeyi yüksek kesimini oluşturacak bu gençlerin,

çevrelerinden aldıkları spor kültürü ile birlikte, yaşamları boyunca spora katılımları ve ilgileri de aynı ölçüde yüksek olacaktır.

Spora katılımda sosyo-ekonomik duruma ve eğitim düzeyine göre yaşanan eşitsizlikler İngiltere'de yapılan bir araştırmada açık bir şekilde görülmektedir. Katılımcılara son dört hafta içinde herhangi bir spor faaliyetine katılıp katılmadıkları sorulmuş, 1987-1996 yılları arasındaki durum karşılaştırılmıştır. Buna göre 1996 yılında herhangi bir spora katılanların oranı en alt tabakada ve eğitim düzeyi düşük bireylerde % 23 iken, üst tabakada ve eğitim düzeyi yüksek olanlarda % 63 olduğu görülmektedir. 1987 ile 1996 yılları arasında en üst ile en alt arasındaki % 40 olan fark değişmemiştir (Collins 2002, 33,245). Buna göre spora katılımdaki eşitsizlikler yaklaşık on yıllık bir süreçte hiç değişmediği görülmektedir.

Statüleri ve eğitim düzeyleri yüksek bireylerin hem kendileri daha fazla spor yapmakta hem de çocuklarını daha fazla spora yönlendirmektedirler. Fejgin (2001, 102) tarafından yapılan bir araştırmada, lise öğrencisi çocuklarda spora katılım ailelerinin sosyo-ekonomik statülerine göre değiştiği görülmektedir. Buna göre alt tabakadan üst tabakaya doğru çıkıldıkça spora katılım artmaktadır.

Görücü (2001,47-48) tarafından yapılan bir araştırmada ebeveynlerin eğitim düzeyi ile spora katılım arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır. Buna göre, anne-babanın eğitim düzeyi yükseldikçe çocuklarının aktif olarak spora katıldıkları görülmektedir.

Bireylerin eğitim düzeyi yükseldikçe, spora katılım hususunda bilgi ve bilinç düzeylerinin arttığı (Öcalan ve Atay 2008, 26), daha fazla spor yaptıkları birçok araştırma ile desteklenmektedir.

Yapılan ve Arzu Edilen Sporlar

Bourdieu'ye göre kültürel pratiklerimiz ile eğitimsel sermayemiz ve sosyal kökenlerimiz arasında sıkı bir ilişki vardır (Tomlinson 2004, 163). Başka bir ifadeyle kültürel bir pratik olan spor ile eğitim düzeyi arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bourdieu'nün Fransa'da yapmış olduğu ampirik araştırmanın sonuçlarına göre, eğitim düzeyi düşük olan işçi sınıfının ilgisini boks, futbol, rugby ve vücut geliştirme çekerken, eğitim düzeyi biraz daha yüksek olan orta sınıfın ilgisini tenis ve kayak sporlarının çektiği görülmektedir. Golf sporunu ise, eğitim düzeyi en yüksek olan üst tabakanın yaptığı görülmektedir (Bourdieu 1984, 20).

Serbest zamanlarımızda yaptığımız bütün tercihler- spor olarak golf, amerikan futbolu vb.-, yaşam tarzımızın bir göstergesidir. Yaşam tarzımızın oluşmasında, sahip olduğumuz kültürel sermayenin izleri görülmektedir (Jarvie and Maguire 1994, 200,201). Bu kültürel sermayenin oluşmasında da eğitim seviyesi önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada şunu söylemek mümkündür: Eğitim seviyesinin yükselmesiyle birlikte, kültürel sermayenin de değiştiği görülmekte ve bu noktada insanlar kendilerini diğerlerinden ayıracak birtakım pratiklere yönelmektedir. Bireylerin eğitim düzeyi yükseldikçe farklı pratiklere yönelmeleri sporda da kendini göstermektedir. Başka bir ifadeyle, eğitim düzeyi yüksek bireylerin, onları diğerlerinden ayıran ya da farklılaştıran sporlara yöneldikleri görülmektedir.

XXI. Yüzyılın başında İskoçya'da yapılan bir araştırmada gelir, eğitim düzeyi, meslek gibi faktörler açısından toplumun üst tabakasını oluşturanların daha çok golf, koşu/jogging, dağcılık, badminton, tenis, squash, yoga, kayak, hokey, yelken, rugby, masa tenisi, curling, kriket gibi branşlara yönelirken, eğitim düzeyi düşük olan toplumun alt tabakasının ise, futbol, dans, bilardo, balık tutma, buz pateni/buz hokeyi, judo, yürüyüş gibi branşlara yöneldiği görülmektedir (Jarvie 2007, 302-303).

Amerika, Kanada ve Almanya gibi ülkelerde temas sporları ile ilgilenen sporcuların düşük sosyal orijinlere sahip olduğu görülmektedir. Bu sporcuların, bilek güreşi, güreş, halter ve boks gibi fiziksel kuvvet ve dayanıklılığın ön planda olduğu sporlara yöneldikleri

görülmektedir. Basketbol özellikle şehirlerde yaşayan, okul çağındaki fakir çocukların bir mükemmellik arayışı neticesinde yöneldikleri bir spordur. (Eitzen and Sage 1997, 246). Görüldüğü üzere, hem eğitim düzeyi düşük hem de gelir düzeyi düşük olan kişiler, sahip olamadıkları güç, dayanıklılık gibi unsurları spor yoluyla elde etmeye çalışmaktadır.

Güney Amerika ülkelerinde özellikle futbol erkeklerin birçoğunun yöneldiği bir faaliyettir. Birçok futbolcunun düşük bir eğitime sahip olduğu bilinmektedir (Sert 2002, 109). Özellikle futboldaki yüksek ödüller bu yönelim üzerinde çok önemli bir etkiye sahiptir.

Özdemir ve arkadaşları (2008, 786) tarafından 216 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan bir araştırmada, öğrencilerin yüzme (% 53) yürüyüş (% 52) ve futbol (38) branşlarına daha çok katıldığı görülmektedir. Burada eğitim düzeyi yükseldikçe futbola olan katılımın azalması anlamlıdır. Bir diğer ifadeyle, eğitim düzeyi yükseldikçe bireysel sporlara katılım artmaktadır.

Yıldırım (2008, 890) tarafından 500'ü erkek, 500'ü de kadın olmak üzere toplamda 1000 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan araştırmaya göre, erkeklerin ilk sırada futbol ile, kızların ise pilates ile ilgilendiği görülmektedir.

Şahin (2007, 137) tarafından % 72'sinin üniversite mezunu, % 23'ünün lise mezunu olduğu toplamda 180 kişi üzerinde yapılan bir araştırmada da futbolun ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Kılıçgil (1998, 73,74) tarafından 436 elit sporcu üzerinde yapılan bir araştırmada sporcuların ebeveynlerinin eğitim durumunun çoğunlukla ilkokul olduğu ve sporcuların daha çok hentbol, voleybol, futbol ve basketbol gibi takım sporlarına yöneldiği görülmektedir.

Güven ve Demirciçesmesi (2014, 429) tarafından Ankara'da yapılan bir araştırmada, eğitim durumunun çoğunlukla lise mezunu olduğu ailelerin çocuklarının katıldığı spor faaliyetleri sırasıyla taekwondo, masa tenisi, futbol ve basketbol olarak tespit edilmiştir.

Eğitim düzeyinin artışına paralel olarak spora katılımında ortaya çıkan farklılıklar, bireylerin yaşam tarzının, düşüncelerinin ve sportif pratikten beklentilerinin de bir göstergesidir. Eğitim düzeyine göre spor alanında yaşanan bu farklılaşmaları, bireylerin arzuladığı ya da yapmak isteyip de yapamadıkları sporlar ekseninde de yorumlamak mümkündür.

Amman (2005, 151) tarafından, eğitim düzeyinin % 88 ile lise ve üniversite mezunu olduğu 733 kadın üzerinde yapılan araştırmada, yapmayı arzuladıkları sporların başında tenis geldiği görülmektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe bireysel bir spor olarak tenis branşının arzulaması anlamlıdır.

Spor Yapma Amaçları

Günümüzde eğitim düzeyinin ve refah düzeyinin yüksek olduğu gelişmiş toplumlarda insanların çeşitli faktörlerin etkisiyle- az çalışma ve yüksek gelir- daha fazla serbest zamana sahip olduğu bilinmektedir. Bu serbest zamanları değerlendirme ise spor önemli bir rol oynamaktadır. İnsanların bu serbest zamanlarında daha çok dinlenmek, eğlenmek için başta spor olmak üzere çeşitli faaliyetlere yöneldikleri görülmektedir. Eğitim ve refah düzeyinin düşük olduğu az gelişmiş toplumlarda ise bu durumun tam tersi yönde işlediği görülmektedir. Bu ülkelerde işsizlik sonucu ortaya çıkan serbest zamanda sporun anlamı da değişmektedir. Spor bu ülkelerde para ve statü kazanma amacıyla yapılan bir faaliyete dönüşmektedir (Sert 2002, 109). Diğer bir ifadeyle eğitim düzeyi farklılıkları, spor yapma amaçlarında da farklılıklara yol açmaktadır.

Eğitim düzeyi yükseldikçe, insanların bedenlerine verdiği önem de artmaktadır. Fit bir bedene sahip olma ve güzellik arzusu ile bedene gösterilen ilginin artması, eğitim düzeyi yüksek olan orta ve üst tabakada daha çok görülen bir durumdur (Bourdieu 1984, 215). Diğer

bir ifadeyle, eğitim düzeyi yükseldikçe fit ve sağlıklı bir bedene sahip olmak amacıyla spor yapma oranı artmaktadır.

Bourdieu'ye göre her bir sportif pratik sınıflar için farklı anlama gelmekte ya da farklı amaçlar için yapılmaktadır. Örneğin, golf eğitim düzeyi yüksek elit tabaka için sağlık amacıyla yapılırken, boks ise eğitim düzeyi düşük alt tabaka için güç, kuvvet anlamına gelmektedir (Giulianotti 2005, 162).

Japonya'da ilk beyzbol oynayan ve eğitim düzeyi yüksek bireylerin, bu sporu sağlık, haz ve mücadele yeteneğini geliştirme için yaptıkları görülmektedir (Kiku 2006, 36-37).

Amman (2005, 151-152) tarafından, eğitim düzeyinin % 88 ile lise ve üniversite mezunu olduğu 733 kadın üzerinde yapılan araştırmada, spor yapma amaçlarının başında sağlıklı olma, zinde olma, düzgün bir vücuda sahip olma, stres atma ve mutlu olma geldiği görülmektedir. Eğitim düzeyinin artışına paralel olarak artan bilgi ve bilinç düzeyinin bir yansıması olarak, spor yapma amaçlarında da farklılaşmalar yaşanmaktadır.

Eğitim düzeyine göre spor yapma amaçlarında da yapılan araştırmalara bakıldığında, birtakım farklılıklar gözlenmektedir. Buna göre, eğitim düzeyi yükseldikçe spor daha çok sağlık, haz, eğlenme, mutlu olma vb. amaçlar için yapılırken, eğitim düzeyi düştükçe spor para, statü, itibar, başarı arzusu vb. amaçlar için yapıldığı görülmektedir.

Uygulamalı Araştırma ve Sonuçları

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın Amacı ve Kuramsal Çerçeve

İstanbul'da yaşayan, sporcu kimliği olmayan (amatör ya da profesyonel spor yapmamış olan) fakat spor yapan, 15 yaş üzerindeki kişilerle anket tekniği ile gerçekleştirilmiş bir alan araştırması olan bu çalışmanın amacı, eğitim düzeyi ekseninde spor yapma oranının, yapılan ve arzulanan sporlar ile spor yapma amaçlarının nasıl farklılaştığını incelemektir.

Araştırmanın kuramsal çerçevesi, eğitim imkanlarının ve fırsatlarının artmasıyla birlikte, bilgi ve bilinç düzeyinin, bireyselleşmenin ve sosyal statünün artması, bununla birlikte değişen yaşam tarzının ve eğitim düzeyinin spor ekseninde nasıl farklılaştığının incelenmesini içermektedir. Eğitim düzeyi farklılıklarının sportif pratiklere yansıyan birtakım sonuçlarının olduğu görülmektedir. Araştırmanın giriş bölümünde değinilen bu farklılıklar, uygulamalı araştırma bulguları ile birlikte, ayrıca tartışma ve sonuç bölümünde de değerlendirilecektir.

Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini oluşturan kitle, sporcu kimliği olmayan (amatör ya da profesyonel spor yapmamış olan) fakat spor yapan, 15 yaş üzerindeki kişileri kapsamaktadır. Diğer bir deyişle, "kitle sporcusu" adı verilen, sporu bir meslek olarak ya da para kazanmak amacıyla değil, sağlık, zinde olma, eğlenme vb. amaçlarla yapan kişiler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Araştırma tesadüfi örnekleme tekniği ile 570 kişiye uygulanmıştır. Katılımcıların 25'i okul bitirmemiş, 144'ü ilkokul, 103'ü ortaokul, 216'sı lise ve 82'si üniversite mezunudur.

Anket Formu ve Araştırmanın Uygulanması

Araştırmanın uygulama sürecinde, araştırmaya katılmayı kabul eden kişilere ilk önce eğitim durumlarının da yer aldığı toplamda 10 sorunun olduğu genel sorular sorulmuştur. Sonrasında araştırmaya katılanlara sporla ilgili soruların yer aldığı anket formu uygulanmıştır. Özellikle yapılan ve arzulanan sporlar ile ilgili, cevapların çeşitliliğinin fazla olması muhtemel sorular açık uçlu sorulmuştur. Açık uçlu sorulara verilen cevaplar araştırmacı tarafından kategorize edilerek değerlendirilmiştir. Anket 2012 yılının Haziran ayında uygulanmaya başlanmış ve aynı yılın Ekim ayında tamamlanmıştır.

Veriler, araştırmacı tarafından bilgisayarda istatistik programı ile değerlendirilmiştir. İstatistiksel çözümlenmelerde değişkenler arasındaki ilişkilerin tespit edilmesinde ki-kare analizinden yararlanılmıştır. Sonuçlar, çapraz tablolar halinde sunulmuştur. Ki-kare analizinin yapılamadığı yerlerde, değişkenler arasındaki ilişki oransal eğilime göre yorumlanmıştır.

Araştırmanın Hipotezleri

- 1- Eğitim düzeyi yükseldikçe düzenli spor yapma oranı artmaktadır.
- 2- Eğitim düzeyi yükseldikçe bireysel sporlara katılım artmaktadır.
- 3- Eğitim düzeyi düştükçe popüler spor branşlarına katılım artmaktadır.
- 4- Eğitim düzeyi yükseldikçe eğlenme, mutlu olma, stres atma amacıyla spor yapma oranı artmaktadır.
- 5- Eğitim düzeyi düştükçe, itibar kazanma, başarı arzusu amacıyla spor yapma oranı artmaktadır.

Bulgular ve Yorumlar

Eğitim düzeyi ve spor yapma oranı arasında (Tablo 1) anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($P < 0.05$). Diğer bir ifadeyle eğitim düzeyi ve spor yapma oranı birbirinden bağımsız değildir. "Her gün" ve "Gün aşırı" seçeneğini düzenli spor yapanlar olarak değerlendirdiğimizde, ilkökul ve lise mezunlarının daha düzenli spor yaptıklarını görmekteyiz. Üniversite mezunlarının en az düzenli spor yapan kesimi oluşturması, oluşturduğumuz hipotezin (hipotez 1) desteklenmediği anlamına gelmektedir. Tabloyu bir başka açıdan değerlendirdiğimizde, fırsat buldukça/yaz aylarında spor yapanların, bir diğer ifadeyle düzensiz spor yapma oranının, eğitim düzeyi düştükçe arttığı da görülmektedir.

Tablo 1 - Eğitim Durumu ve Spor Yapma Oranı İlişkisi

	Okul bitirmemiş (%)	İlkokul (%)	Ortaokul (%)	Lise (%)	Üniversite (%)	Toplam (%)
Fırsat buldukça/ Yaz aylarında	68.0	55.6	46.6	44.0	46.3	48.8
3-4 günde bir/ Hafta sonları	16.0	21.5	34.0	32.4	39.0	30.2
Her gün/ Gün aşırı	16.0	22.9	19.4	23.6	14.6	21.1
Toplam	4.4	25.3	18.1	37.9	14.4	100.0

$\chi^2 = 15.629$

S.D.: 8

P: 0.048

Eğitim düzeyi ve yapılan sporlar arasındaki ilişki Tablo 2'de görülmektedir. Tabloyu incelediğimizde yüzme, fitness, tenis, bisiklet, trekking, kayak gibi bireysel sporlar ile voleybol, basketbol ve futbol gibi takım sporlarına eğitim düzeyi yükseldikçe katılımın arttığı; yürüyüş, cimnastik branşlarında ise eğitim düzeyi arttıkça katılımın azaldığı görülmektedir. Binicilik ve badminton branşlarına hemen hemen sadece üniversite mezunlarının katıldığı ortaya çıkan bir diğer sonuçtur. Bu oransal eğilimler dikkate alındığında, oluşturduğumuz ikinci hipotezin kısmen desteklendiğini, üçüncü hipotezimizin ise desteklenmediğini görmekteyiz. Başka bir ifadeyle, eğitim düzeyi yükseldikçe bazı bireysel sporlara katılım artarken, bazılarında katılım azalmaktadır. Başta futbol olmak üzere popüler spor branşlarına katılım ise eğitim düzeyi yükseldikçe artmaktadır.

Tablo 2 - Eğitim Düzeyi ve Yapılan Sporlar İlişkisi

	Eğitim Düzeyi				
	Okul bitirmemiş (%)	İlkokul (%)	Ortaokul (%)	Lise (%)	Üniversite (%)
Yüzme	24.0	21.0	35.0	37.0	56.2
Atletizm	4.0	2.0	1.0	6.0	5.0
Yürüyüş	80.0	83.5	63.0	67.5	61.0
Fitness	12.0	14.0	18.0	24.5	35.5
Pilates	4.0	12.0	11.0	8.4	7.4
Step-Aerobik	-	6.2	6.0	7.5	6.1
Uzakdoğu sporları	-	0.7	5.0	5.1	5.0
Voleybol	-	8.5	5.0	21.7	23.4
Futbol	4.0	14.7	34.0	39.0	42.0
Basketbol	-	2.0	9.0	16.3	15.0
Cimnastik	12.0	7.0	5.0	4.2	5.0
Kayak	-	0.7	1.0	1.0	2.5
Tenis	-	1.4	3.0	4.2	6.1
Bisiklet	4.0	5.6	10.0	18.0	16.0
Satranç	4.0	2.8	3.0	9.2	5.0
Güreş	-	0.7	2.0	1.0	3.7
Binicilik	-	-	-	1.0	2.5
Badminton	-	-	-	0.5	3.7
Trekking	-	-	1.0	1.5	7.4
Dağcılık	-	0.7	2.0	-	2.5
Diğer*	-	0.7	3.0	5.8	3.6

*Masa tenisi, halk oyunları, golf, atıcılık, koşu, kürek, bilardo ve yelken branşları bütün eğitim düzeylerinde 0 ile 2 arasında değiştiği için tabloda yer verilmemiştir.

Eğitim düzeyi ve arzulanan sporlar arasındaki ilişki Tablo 3'te görülmektedir. Tabloyu incelediğimizde, eğitim düzeyi arttıkça yüzme, yürüyüş, fitness, step-aerobik, futbol, voleybol, basketbol, koşu gibi branşlara duyulan arzunun azaldığı; uzakdoğu sporları, binicilik, kayak, tenis, bisiklet, okçuluk, atıcılık, dağcılık, masa tenisi paraşüt, dalış gibi branşların ise daha çok arzulandığı görülmektedir. Futbol, basketbol ve voleybol gibi popüler spor branşları en çok ilkökul, ortaokul ve lise mezunları tarafından arzulmaktadır. Tabloyu bir diğer açıdan incelediğimizde, üniversite mezunlarının, atletizm, step-aerobik, trekking, karate, taekwondo, boks, kick-boks, vücut geliştirme, halter ve hentbol branşlarını neredeyse hiç arzulamadığı ortaya çıkan bir diğer sonuçtur. Buna karşın okul bitirmemiş ve ilkökul mezunların en çok arzuladıkları sporların başında yüzme, yürüyüş, fitness, voleybol, futbol, basketbol, binicilik, kayak, tenis ve koşu branşları gelmektedir.

Tablo 3 - Eğitim Düzeyi ve Arzulanan Sporlar İlişkisi

	Eğitim Düzeyi				
	Okul bitirmemiş (%)	İlkokul (%)	Ortaokul (%)	Lise (%)	Üniversite (%)
Yüzme	53.0	60.0	46.5	46.3	40.0
Atletizm	-	4.5	2.8	5.5	1.3
Yürüyüş	25.0	9.0	4.3	2.2	6.6
Fitness	10.0	8.3	9.2	7.0	2.6
Pilates	2.0	5.2	3.8	3.0	4.8
Step-Aerobik	4.0	3.8	1.1	1.2	1.3
Uzakdoğu sporları	-	0.7	2.8	4.6	8.0
Voleybol	12.0	13.5	11.5	16.5	10.6
Futbol	12.0	16.3	22.0	17.1	8.8
Basketbol	8.0	19.5	13.5	13.7	9.4
Güreş	2.0	4.2	3.8	4.3	2.6
Cimnastik	2.0	3.5	1.6	2.5	2.6
Binicilik	10.0	7.0	6.0	13.7	16.7
Golf	2.0	1.8	4.3	6.2	3.3
Kayak	4.0	6.0	7.0	13.7	10.0
Tenis	8.0	13.5	16.0	19.5	22.0
Bisiklet	-	4.2	2.8	6.2	6.0
Trekking	-	0.4	0.5	2.5	1.3
Okçuluk	-	0.4	1.1	5.8	5.2
Atıcılık	-	0.7	1.1	2.8	2.6
Dağcılık	-	2.0	3.3	9.2	6.0
Masa Tenisi	-	1.4	0.5	2.8	3.3
Koşu	10.0	6.8	11.5	2.8	2.0
Paraşüt	-	0.7	1.1	2.2	2.6
Karate	-	1.4	4.3	2.8	0.7
Taekwondo	-	1.8	2.8	-	1.3
Boks	2.0	1.8	2.8	2.5	-
Kick-Boks	2.0	0.7	1.6	0.3	1.3
Vücut Geliştirme	2.0	0.4	1.6	1.2	0.7
Dalış	-	0.4	0.5	0.9	2.6
Halter	-	-	2.2	-	0.7
Hentbol	-	-	1.6	1.2	0.7
Diğer*	-	8.2	8.2	14.7	21.5

*Badminton, satranç, eskrim, yelken, capoeira, wushu, aikido, yoga, sörf, su kayağı, tayland boks, buz pateni, dans, amerikan futbolu, bungee jumping, bilardo, judo, kürek, beyzbol, su sporları, rafting, ralli, ekstrem sporlar, muay thai, sambo güreşi, snowboard, çim hokeyi, wing chun, planör, yamakazi, ortantiring, safari, halk oyunları, buz hokeyi, kros, cirit, su topu, otomobil sporları, çekiç atma ve curling sporları bütün eğitim düzeylerinde 0 ile 1,5

arasında değiştiği için tabloda yer verilmemiştir.

Eğitim düzeyi ve spor yapma amaçları arasındaki ilişki Tablo 4'te sunulmuştur. Bu amaçların her biri ayrı ayrı eğitim düzeyi ekseninde incelenmiş "çok önemli" ve "önemli" kategorilerinin birleştirilmiş yüzdeleri ile P değerleri tabloda belirtilmiştir. Spor yapma amaçları arasında yer alan "zinde olmak", "sağlıklı olmak", "mutlu olmak" ve "stres atmak" ile ilgili ki-kare analizi yapılamamıştır. Ancak bu dört amaç ile ilgili oransal eğilimlere baktığımızda, bütün eğitim düzeylerinde yüksek bir öneme sahip olduklarını görmekteyiz. Eğitim düzeyi ile düzgün bir vücuda sahip olmak, başarı arzusu, boş zamanları değerlendirmek, arkadaş kazanmak, grup duygusu yaşamak, para kazanmak ve itibar kazanmak arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki bulunurken, yaşlanmayı geciktirmek, fazla kilolarımı vermek ve eğlenmek arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Eğitim düzeyi arttıkça düzgün bir vücuda sahip olma amacıyla spor yapma isteği artarken; yaşlanmayı geciktirme, başarı arzusu, boş zamanları değerlendirme, arkadaş kazanma, grup duygusu yaşama, para kazanma ve itibar kazanma amacıyla spor yapma isteği azalmaktadır. Bununla birlikte fazla kilolarımı verme ve eğlenme amacıyla spor yapma bütün eğitim düzeylerinde birbirine yakın oranlarda önemli olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre dördüncü hipotezimizin desteklenmediği, beşinci hipotezimizin ise desteklendiği görülmektedir.

Tablo 4 - Eğitim Düzeyi ve Spor Yapma Amaçları İlişkisi

	Okul bitirmemiş (%)	İlkokul (%)	Ortaokul (%)	Lise (%)	Üniversite (%)	P
Yaşlanmayı geciktirmek	80.0	78.9	69.9	64.4	62.2	P: 0.016
Zinde olmak	92.0	96.5	90.3	93.5	96.3	-
Düzgün bir vücuda sahip olmak	68.0	78.9	71.8	83.8	87.8	P: 0.001
Fazla kilolarımı vermek	76.0	85.2	71.8	69.8	75.3	P: 0.015
Sağlıklı olmak	100.0	98.6	96.1	98.6	97.6	-
Eğlenmek	64.0	65.5	53.4	64.8	64.2	P: 0.047
Mutlu olmak	84.0	84.5	77.7	81.0	77.8	-
Stres atmak	88.0	90.2	83.5	80.6	79.3	-
Başarı arzusu	48.0	68.3	59.2	58.1	39.0	P: 0.003
Boş zamanları değerlendirmek	60.0	63.4	53.4	49.5	35.8	P: 0.005
Arkadaş kazanmak	56.0	60.6	45.6	36.1	22.2	P: 0.000
Grup duygusu yaşamak	52.0	55.6	43.7	42.1	23.5	P: 0.001
Para kazanmak	28.0	24.6	18.4	11.6	11.1	P: 0.006
İtibar kazanmak	56.0	55.6	33.0	30.6	13.6	P: 0.000

TARTIŞMA VE SONUÇ

Eğitim düzeyi farklılıkları tarihten günümüze her dönemde ve her toplumda var olan, toplumdaki bütün bireylerin eğitim fırsatlarına eşit bir şekilde ulaşamamasından dolayı da hep eleştirilerin odağında olmuştur.

Günümüz toplumunda atfedilen statü yerine kazanılan statünün daha önemli hale gelmesiyle birlikte, iyi bir gelire, iyi bir yaşama ve iyi bir statüye sahip olmanın en önemli

yollarından birinin eğitim olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi farklılıklarının, bireylere başta bireyselleşme, bilinç ve sosyal hareketlilik anlamında sağladığı katkının yanı sıra, bireylerin düşüncelerini ve davranışlarını etkilediği, yani yaşam tarzlarının farklılaşmasına neden olduğu bilinmektedir.

Özellikle sanayileşme ile birlikte yaşanan makro dönüşümler sürecinde, uzman işgücü ihtiyacının karşılanmasında önemi çok daha fazla hissedilen eğitim, toplumlar ya da bireyler için hayati öneme sahip bir kurumdur. Bundan dolayı, bireylerin bugün en çok talep ettiği kurumların başında gelmektedir.

Eğitimin özellikle bireyselleşme, bilinç ve statü yükseltme araçlarından biri olması, bireylerin de davranışlarının bu çerçevede şekillenmesine neden olmaktadır. Eğitim düzeyinin yükselmesiyle bireyselleşme artmakta ve bireyler çeşitli kararları verirken özgürce seçimler yapabilmekte; bilinç düzeyinin yükselmesiyle karşılaştırma düzeyleri artan bireyler, bir eylemi diğerine tercih edebilmekte ve iyi bir yaşam için eğitim fırsatlarını değerlendirebilmektedirler.

Eğitim düzeyi farklılığının, bireylerin bütün yaşamlarında kendini gösterdiği, dolayısıyla spor alanında da yansımalarının olduğu görülmektedir. Bir başka ifadeyle toplumsal yaşamın her sürecinde gözlemlenen bu eğitim düzeyi farklılıklarının, toplumsal yaşamın içerisinde yer alan ve önemi her geçen daha fazla anlaşılan spor olgusunda da etkilerinin olmaması düşünülemez.

İyi bir eğitim alan bireylerin bugün ağırlıklı olarak hizmet sektöründe çalıştıklarını görmekteyiz. Hizmet sektöründe çalışmak demek, kas gücü yerine kafa gücü ile çalışmak ve daha fazla gelir elde etmek demektir. Dolayısıyla, kol emeği ile çalışan bir işçiye göre, hareket etme ihtiyacı daha fazla olan bu kesimin, spora yönelme ihtimali daha yüksektir. Aynı zamanda belli bir süre dahilinde çalışan bu kesimin spora ayıracak vaktinin de olması spora katılımını arttıracak bir diğer unsurdur.

Bu çerçevede araştırma sonuçlarına baktığımızda, öngördüğümüz veya ortaya attığımız ilk hipotezden daha farklı bir sonuç çıktığını görmekteyiz. Buna göre, ilkökul ve lise mezunlarının daha düzenli spor yaptıklarını ve üniversite mezunlarının en az düzenli spor yapan kesimi oluşturduklarını görmekteyiz. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasında, İstanbul gibi büyük bir metropolü göz önüne aldığımızda, bir başka ifadeyle ulaşım ve alt yapı anlamında olumlu gelişmeler olmasına rağmen, sorunları henüz tam anlamıyla çözülmemiş; spor tesislerinin yaygınlaşması anlamında önemli mesafeler alınsa da henüz şehrin tamamına yaygınlaştırılmamış olması gibi nedenlerle bugün iyi eğitim almış, iyi gelirlere sahip ve yeteri kadar boş zamanı olan fakat bu zamanının büyük bir kısmını ulaşım sürecinde harcayan bu kesimin spora düzenli bir şekilde katılmamasını anlaşılır kılmaktadır. Bir başka açıdan durumu değerlendirdiğimizde, kitle sporcusu adını verdiğimiz bu bireylerin, kitle sporunun olmazsa olmaz üç ön koşulu olan "serbest zaman", "spora ayrılan para" ve "spora imkan veren ortam"a aynı anda sahip olamadıkları için düzenli spor yapamadıkları söylenebilir. Buna karşın ilkökul ve lise mezunlarının daha düzenli spor yapmasında yerel yönetimlerin tesisleşme anlamındaki yatırımları ve ücretsiz spor imkanları sunmaları etkili olabilir.

Akpınar ve arkadaşları (2008, 679) tarafından Karaman ilinde sınıf öğretmenleri üzerinde yapılan bir araştırmada, spor yapan öğretmenlerin oranının az olması (% 33) ve spor yapanların da düzenli spor yapmaması, araştırma sonuçlarımız ile paralellik taşımaktadır. Eğitim düzeyi yüksek olan bu kesimin az ve düzensiz spor yapmasının nedenleri arasında, yeterli boş zamanlarının ve gelirlerinin olmadığı görülmektedir.

Eğitim düzeyinin artışına paralel olarak yükselen yaşam standartları ve değişen yaşam tarzları spor branşı tercihinde de kendini göstermektedir. Modern ya da sanayileşmiş ülkelerde yapılan birçok araştırma da eğitim düzeyinin artışıyla birlikte yükselen toplumsal statüyle

doğru orantılı bir şekilde bireysel sporlara ya da takım sporlarına katılım ile popüler sporlara duyulan ilgi de değişmektedir. Bireylerin eğitim düzeyi arttıkça, bireysel sporlara katılımlarının arttığı, yükselen statüleriyle birlikte kitlenin yaptığı sportif pratiklerin aksine, kendilerinin farklılıklarını pekiştirecek sporlara yöneldikleri görülmektedir.

Araştırma bulgularımızı bu ekseninde değerlendirdiğimizde ülkemizde de benzerlikler ve farklılıklar olduğunu gözlemlemekteyiz. Buna göre, yüzme, fitness, tenis, bisiklet, trekking, kayak gibi bireysel sporlar ile voleybol, basketbol ve futbol gibi takım sporlarına eğitim düzeyi yükseldikçe katılımın arttığı; yürüyüş, cimnastik branşlarında ise eğitim düzeyi arttıkça katılımın azaldığı görülmektedir. Binicilik ve badminton branşlarına hemen hemen sadece üniversite mezunlarının katıldığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlara göre, oluşturduğumuz ikinci hipotezin kısmen desteklendiğini, üçüncü hipotezin ise desteklenmediğini görmekteyiz. Başka bir ifadeyle, eğitim düzeyi yükseldikçe bazı bireysel sporlara katılım artarken, bazılarında katılım azalmaktadır. Başta futbol olmak üzere popüler spor branşlarına katılım ise eğitim düzeyi yükseldikçe artmaktadır. Yüzme, fitness, tenis, bisiklet, binicilik, trekking ve kayak gibi tesisin ve malzemenin dolayısıyla bu sportif ekinlikler için para harcanmasının zorunlu olduğu durumlarda eğitim düzeyi yükseldikçe -beraberinde yaşam standartlarının da yükseleceğinden - katılımın artması anlamlıdır. Bununla birlikte, kitlenin daha çok rağbet gösterdiği futbol branşına katılımın eğitim düzeyi yükseldikçe artması, dünyada olduğu gibi ülkemizde hala en popüler spor branşlarından biri olduğunun bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Tutkun ve arkadaşları (2008, 611) tarafından futbol taraftarları üzerine yapılan bir araştırmada, taraftarların % 83'ünün lise mezunu olması araştırma bulgularımızı destekler mahiyettedir.

Yıldırım (2008, 890) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin futbol, basketbol ve tenis gibi sporlara yöneldikleri görülmektedir.

Ekici ve Çolakoğlu (2008, 928) tarafından yapılan bir araştırmada da dağcılık sporu ile ilgilenenlerin % 80'inin üniversite öğrencisi olması, araştırma sonuçlarımızla paralellik taşımaktadır.

Akpınar ve arkadaşları (2008, 679) tarafından Karaman ilinde sınıf öğretmenleri üzerinde yapılan bir araştırmada, spor yapan öğretmenlerin % 80'inin yürüyüş yapması, araştırma bulgularımızdan farklılık göstermektedir.

Gökdoğan (2007, 96) tarafından Kahramanmaraş ilinde % 79'unun üniversite mezunu olduğu toplamda 170 kişi üzerinde yapılan bir araştırmada da güreş ilk sırada yer alması, araştırma sonuçlarımızdan farklı olduğu görülmektedir.

Bireylerin arzuladığı sporlarda da aynı durum gözlenmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, eğitim düzeyi arttıkça yüzme, yürüyüş, fitness, step-aerobik, futbol, voleybol, basketbol, koşu gibi branşlara duyulan arzunun azaldığı; uzakdoğu sporları, binicilik, kayak, tenis, bisiklet, okçuluk, atıcılık, dağcılık, masa tenisi paraşüt, dalış gibi branşların ise daha çok arzulandığı görülmektedir. Futbol, basketbol ve voleybol gibi popüler spor branşları en çok ilkökul, ortaokul ve lise mezunları tarafından arzulanmaktadır. Tabloyu bir diğer açıdan incelediğimizde, üniversite mezunlarının, atletizm, step-aerobik, trekking, karate, taekwondo, boks, kick-boks, vücut geliştirme, halter ve hentbol branşlarını neredeyse hiç arzulamadığı ortaya çıkan bir diğer sonuçtur. Buna karşın okul bitirmemiş ve ilkökul mezunların en çok arzuladıkları sporların başında yüzme, yürüyüş, fitness, voleybol, futbol, basketbol, binicilik, kayak, tenis ve koşu branşları gelmektedir.

Eğitim düzeyi yükseldikçe, özellikle kitlenin yaptığı (yürüyüş, futbol, basketbol, voleybol vb.) sporlara arzu duyulmaması, bireylerin kendilerini kitleden ayıracak sporlara

(binicilik, kayak, tenis, bisiklet, okçuluk, atıcılık, dağcılık, paraşüt, dalış vb.) daha çok arzu duyması anlamlıdır. Aynı şekilde üniversite mezunlarının kendilerini güçlü hissettirecek sporlara (karate, taekwondo, boks, kick-boks, vücut geliştirme, halter vb.) neredeyse hiç ilgi duymaması ortaya çıkan bir diğer anlamlı sonuçtur.

Özdemir ve arkadaşları (2008, 786) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada, öğrencilerin yapamadıkları fakat imkan olsa yapmayı arzu ettikleri sporlar arasında binicilik, kayak, tenis, dalış, dağcılık, buz pateni gibi sporların olması araştırma sonuçlarımız ile benzer nitelik taşımaktadır.

Eğitim düzeyi ve spor yapma amaçları arasındaki ilişkiyi incelediğimizde, dördüncü hipotezimizin desteklenmediğini, beşinci hipotezin ise desteklendiğini görmekteyiz. Spor yapma amaçları arasında yer alan "zinde olmak", "sağlıklı olmak", "mutlu olmak" ve "stres atmak" amacıyla spor yapmanın bütün eğitim düzeylerinde yüksek bir öneme sahip oldukları görülmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça düzgün bir vücuda sahip olma amacıyla spor yapma isteği artarken; yaşlanmayı geciktirme, başarı arzusu, boş zamanları değerlendirme, arkadaş kazanma, grup duygusu yaşama, para kazanma ve itibar kazanma amacıyla spor yapma isteği azalmaktadır. Bununla birlikte fazla kilolarımı verme ve eğlenme amacıyla spor yapma bütün eğitim düzeylerinde birbirine yakın oranlarda önemli olduğu görülmektedir.

Görücü (2001, 45) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada, sağlığı korumak amacıyla spor yapmanın ilk sırada yer alması araştırma sonuçları ile benzerlik taşımaktadır.

Kotan (2007, 54) tarafından ilköğretim öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada, spor yapma amaçlarında % 81 ile sağlığı korumanın ilk sırada yer alması araştırma sonuçlarımızı desteklemektedir.

Doğan, Küçük ve Ermiş (2014, 450) tarafından profesyonel ve amatör futbolcular üzerinde yapılan bir araştırmada, amatör futbolcuların spora katılımındaki en önemli motivasyon kaynağının grup duygusu yaşama olduğu görülmektedir. Ülkemizdeki futbolcuların eğitim düzeyinin genel olarak düşük olduğu göz önüne alındığında böyle bir amaçla spora katılım, araştırma bulgularımız ile örtüşmektedir.

Eğitim düzeyi arttıkça, düzgün bir vücuda sahip olma amacıyla spor yapma isteğinin artması, bedene verilen önemin bir göstergesidir. Bir diğer ifadeyle, bedene duyulan ilgi, eğitim düzeyine paralel olarak artmaktadır. Buna karşın, başarı arzusu, arkadaş kazanma, grup duygusu yaşama, para kazanma ve itibar kazanma amacıyla spor yapma isteğinin eğitim düzeyi arttıkça azalması, bir diğer önemli sonuçtur. Eğitim düzeyi yüksek, dolayısıyla statüsü yüksek bireylerin başarı, para ve itibar hususunda belli bir noktaya ulaştıkları bir gerçektir. Bu hususlara çok fazla ihtiyaç duymamaktadırlar. Neticede, spor yaparken bu amaçların ön planda olmadığı, araştırmamızda da buna paralel bir sonuç çıktığını görmekteyiz.

Sonuç olarak, eğitim düzeyinin yükselişiyle birlikte bireyler çok fazla ve çok farklı imkanlara sahip olmaktadır. Bireylerin değişen yaşamları beraberinde değişik pratiklere yönelmelerine neden olmaktadır. Spor da, eğitim düzeyi farklılıklarının farklı yansımalarının olduğu alanlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem spor yapma oranında, hem yapılan ve arzulanan sporlarda, hem de spor yapma amaçlarında, eğitim düzeyi farklılıklarının yansımalarını görmek mümkündür. Yaptığımız araştırma neticesinde, Batı'da yapılan araştırmalara göre, kimi yönlerden benzerliklerinin kimi yönlerden de farklılıklarının olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- AMMAN Mehmet Tayfun (2000). "Spor Sosyolojisi". (Ed. H. Can İkizler). İçinde: Sporda Sosyal Bilimler, İstanbul: Alfa Yayınları, s. 85-149.
- AMMAN Mehmet Tayfun (2005). Kadın ve Spor. İstanbul: Morpa Yayınları.
- AKPINAR S, ŞAHAN H, AYDIN AD ve KURU E, "Bayan Sınıf Öğretmenlerinin Boş Zaman Etkinlikleri Üzerine Bir Araştırma (Karaman İli Örneği)". 10. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 23-25 Ekim 2008, Bolu, s. 677-679.
- BOURDIEU Pierre (1997). Toplumbilim Sorunları. Çev.: Işık Ergüden, İstanbul: Kesit Yayınları
- BOURDIEU Pierre (1984). Distinction-A Social Critique of the Judgement of Taste. Translate: Richard Nice, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- BUNKE Sofia, APITZSCH Erwin and BACKSTROM Martin (2011). "Social Infulence In Relation To Current and Intended Physcial Activity Among Adolescents". European Journal of Sport Science, 11(4), p. 259-267.
- COAKLEY Jay and WHITE Anita (2005). "Inside Sports".(Ed. Jay Coakley and Peter Donnelly). In: Making Desicions: How Young People Become Involved and Stay Involved in Sports, London and New York: Routledge, p. 69-79.
- COAKLEY Jay (1998). Sport in Society: Issues and Controversies. Sixth Edition. Boston: McGraw-Hill.
- COLLINS Michael (2002). Sport and Social Exclusion. London and New York: Routledge.
- DEVER Ayhan (2010). Spor Sosyolojisi. İstanbul: Başlık Yayın Grubu.
- DOGAN Erol, KUCUK Hamza and ERMIS Egemen, "An Investigation of The Participation Motivation of Amateur and Professional Football Players". 13th International Sports Sciences Congress, 7-9 November 2014, Konya.
- EITZEN Stanley and SAGE George (1997). Sociology of North American Sport. Sixth Edition. Boston: McGraw-Hill.
- EKİCİ S ve ÇOLAKOĞLU T, "Dağcılık Sporuyla Uğraşan Bireylerin Bu Spora Yönelme Nedenleri Üzerine Bir Araştırma". 10. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 23-25 Ekim 2008, Bolu, s. 926-929.
- ERKAL Mustafa, GÜVEN Özbay ve AYAN Dursun (1998). Sosyolojik Açından Spor. İstanbul: DER Yayınları.
- FEJGIN Naomi (2001). "Participation in High School Competitive Sports: A Subversion of School Mission or Contribution to Academic Goals?". (Ed. Andrew Yiannakis and Merrill Melnick). In: Contemporary Issues in Sociology of Sport, Champaign, IL: Human Kinetics.
- GIDDENS Anthony (2008). Sosyoloji. Çev.: Muttalip Özcan, İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- GIULIANOTTI Richard (2005). Sport: A Critical Sociology. Cambridge: Polity Press.
- GÖKDOĞAN Davut (2007). Kahramanmaraş İlinde Öncelikli Spor Branşlarının Tespiti İle Bu Branşların Seçimine Etki Eden Sebeplerin Araştırılması ve Kitle Sporunun Yaygınlaşması Açısından Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- GÖRÜCÜ Alpaslan (2001). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında Okuyan Öğrencilerin Spor Yapma Amaçları ve Spora Yönlendirilmelerinde Etken Olan Faktörler: Konya Örneği. . Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- GUTTMANN Allen (2004). Sports: The First Five Millennia. Amherst and Boston: University of Massachusetts Press.

- GUVEN Ozbay and DEMIRCICESMESI Lutfiye, "The Socioeconomic Factors Affecting Sports Preferences of The Members Participating In Physical Education and Sports Activities In The Youth Centers Under The Metropolitan Municipality of Ankara". 13th International Sports Sciences Congress, 7-9 November 2014, Konya.
- JARVIE Grant (2007). *Sport, Culture and Society: An Introduction*. London and New York: Routledge.
- JARVIE Grant and MAGUIRE Joseph (1994). *Sport and Leisure in Social Thought*. London and New York: Routledge.
- JOHNES Martin (2005). *A History of Sport in Wales*. Cardiff: University of Wales Press.
- KIKU Koichi (2006). "The Japanese Baseball and Professional Ideology". (Ed. Joseph Maguire and Masayoshi Nakayama). In: *Japan, Sport and Society*, London and New York: Routledge.
- KILCIGİL Ertan (1998). *Sosyal Çevre ve Spor İlişkileri*. Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- KOTAN Çiğdem (2007). *İlköğretim Okullarında Okuyan Sporcu Öğrencilerin Spor Yapmalarında Okul ve Aile Faktörünün Etkisi: Sakarya İl Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- LUMPKIN Angela (2008). *Introduction to Physical Education, Exercise Science and Sport Studies*. Seventh Edition. New York: McGraw-Hill.
- ÖCALAN Mehmet, ATAY Mahmut (2008). "Futbol Seyircileri Üzerine Genel Değerlendirmeler". (Ed. Fikret Ramazanoğlu). İçinde: *Sporla Sosyal Alan Çalışmaları*, Ankara.
- ÖZDEMİR AS, GÜRBÜZ B ve KARAKÜÇÜK MB, "Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif İhtiyaçlarının ve Tercihlerinin Belirlenmesi". 10. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 23-25 Ekim 2008, Bolu, s. 785-787.
- ÖZTÜRK Füsün (1998). *Toplumsal Boyutlarıyla Spor*. Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- POLAT E, AYCAN A ve UÇAN Y, "Buluspor Taraftarlarının Taraftarlık Düzeyleri İle Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi". 10. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 23-25 Ekim 2008, Bolu, s. 247-249.
- SERT Mahmut (2002). "Spor Dünyasında Beden-İktidar İlişkisi". *Toplumbilim*, 16, s. 101-115.
- ŞAHİN Mustafa (2007). *Karaman İlinde Öncelikli Spor Branşlarının Tespiti İle Bu Branşların Seçimine Etki Eden Sebeplerin Araştırılması ve Kitle Sporunun Yaygınlaşması Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- TALİMCİLER Ahmet (2011). "Spor Kurumu". (Ed. Sevinç Güçlü). İçinde: *Kurumlara Sosyolojik Bakış*, İstanbul: Kitapevi, s. 373-434.
- TAZEGÜL Ünsal (2014). "Sporun Kişilik Üzerindeki Etkisinin Araştırılması". *The Journal of Academic Social Science Studies*, 25, p. 537-544.
- TEZCAN Mahmut, "Toplumsal Değişme ve Spor". *Türk-Alman Kültür Diyalogunda Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu*. 11-12 Kasım 1990, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ve Alman Kültür Merkezi, İstanbul 1990, s.191-194.
- TOMLINSON Alan (2004). "Pierre Bourdieu and the Sociological Study of Sport: Habitus, Capital and Field". (Ed. Richard Giulianotti). In: *Sport and Modern Social Theorists*, New York: Palgrave Macmillan, p. 161-172.
- TUTKUN E, TAŞMEKTEPLİGİL Y, CANBAZ S ve ACAR H, "Samsunspor Taraftarlarının Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özelliklerinin Değerlendirilmesi". 10. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 23-25 Ekim 2008, Bolu, s. 611.

- TUYCKOM Charlotte Van and SCHEERDER Jeroen (2010). "Sport for All? Insight into Stratification and Compensation Mechanisms of Sporting Activity in the 27 European Union Member States". *Sport, Education and Society*, 15/4, p. 495-512.
- VOLKWEIN-CAPLAN Karin (2009). *Culture, Sport and Physical Activity*. 2nd Edition. Maidenhead: Meyer&Mayer Sport Ltd.
- YETİM Azmi (2005). *Sosyoloji ve Spor*. İstanbul: Morpa.
- YILDIRIM M, "Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Öğrencilerinin Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarının Araştırılması". 10. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 23-25 Ekim 2008, Bolu, s. 888-890.